

Nr 112.

Av herr **Ekman**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av ett särskilt stift för Stockholm jämte vissa kringliggande områden.*

Under tider som de nuvarande då det för samhället gäller att spänna alla krafter i syfte att hålla kriget utanför landet och bereda medborgarna det mått av trygghet och utkomst, som landets resurser medgiva, måste inrättandet av tjänster och upprättandet av organisationer av icke oomtvistligt nödvändig natur undvikas. Landets förut hårt anlitade skattekraft gör redan detta angeläget. Till dylika, av föreliggande sakliga behov icke betingade administrativa föranstaltningar, förenade med betydande ökning av utgifterna, hörer utan tvivel förslaget om inrättandet av ett stift för Stockholm med omnejd samt av biskopstjänst i Stockholm. Oavsett att tiden knappast inbjuder till utvecklande av grannlåt på något område — och allra minst på det kyrkligt religiösa — måste det verka sällsamt, att det föreliggande förslaget framkommer först nu såsom proposition, efter att förut under många år av betydligt starkare kyrkligt liv ha bestämt avvisats av statsmakterna. En iakttagare av religiositeten i Stockholm har lätt att konstatera, att denna numera långt mindre än förr verkar i de statskyrkligt organiserade formerna utan söker sig ut efter egna, fria, ofta lekmannaburna linjer. Den s. k. oxfordrörelsen betecknar sig icke såsom statskyrklig. Och enligt en tidningsuppgift samlas en ordinär söndag lika mycket folk i pingstvännernas kyrkolokal som i Stockholms alla statskyrkor tillsammans. Förhållandena å andra orter, vars kyrkliga verksamhet förestås av biskop, torde vara tämligen enahanda i detta hänseende. — Det är det trägna, vardagliga arbetet ute i lokalförsamlingarna, bedrivet av varmhjärtade präster och intresserade lekmän, som betyder något för kyrkans ideal. Där dylik personlig insats göres, blir det resultat. Där det saknas, maler den stora kyrkokvarnen tomt. En överorganisation, som lätteligen kan förkväva detta slag av kommunal självstyrelse, har knappast den betydelse, som föreliggande proposition antyder. För det religiösa livet i huvudstaden torde en nytillskapad biskopstjänst betyda föga, helst som Stockholm i flera hundra år haft ärkebiskopen såsom biskop.

I vanligt kyrkligt administrativt hänseende är redan Stockholm ett stift. Så sent som år 1937 blev stadens kyrkliga överstyrelse föremål för reform, då Stockholms domkapitel inrättades. Därmed organiserades den statskyrkliga verksamheten efter alldeles samma linjer som uppdragits för stiftet utanför huvudstaden. Invändningen att Stockholm icke har någon biskop

och därför saknar stiftskaraktär, torde icke vara kyrkorättsligt hållbar. Stockholm har själva ärkebiskopen till biskop, och ingen har försport, att vare sig den nuvarande eller den föregående ärkebiskopen varit missnöjd med detta förhållande. Huvudstadens verkliga kyrkliga styresman har dock hittills varit pastor primarius. Enligt instruktionen för denne äger han alla för Stockholm behövlige biskopliga funktioner. Att han skulle sakna befogenhet att viga präster till deras ämbete, är en föreställning som mera bottnar i en nu långvarig sed än i kyrkolag eller evangelisk-luthersk uppfattning. I den svenska kyrkan ha prästvigningar förrättats av såväl superintendent, domprost och överhovpredikant som av biskop. Principiellt finnes icke något hinder att eventuellt låta pastor primarius förrätta prästvigningar. Därest det av för en vanlig lekman obegripliga skäl anses nödvändigt att ha en "biskop i Stockholm" även till namnet, synes ingen svårighet föreligga att genom vanligt beslut av Kungl. Maj:t giva pastor primarius biskops titel och rätt att bära det år 1805 införda biskopskorset.

Men, har det invänts, pastor primarius väljes av vanligt folk och icke av prästerna, såsom sker med övriga biskopar. Det är i viss mån riktigt. Det folkliga valet av kyrklig chef för Stockholm, vilket skett under 300 år, har dock enligt historiens vittnesbörd utfallit varken bättre eller sämre än prästernas val av sina egna biskopliga förmän. Pastor primarius-ämbetet har under sekler varit högt aktat och inflytelserikt i Stockholm. Den enda biskopstjänst, som icke tillsättes på enbart prästerliga röster, är vidare ärkebiskopen. Det må i detta sammanhang påpekas, att om ärkebiskop skulle tillsatts uteslutande på grundval av prästernas röster, hade varken Nathan Söderblom eller Erling Eidem varit ärkebiskop. Lekmännen i rikets domkapitel och i de akademiska konsistorierna avgjorde deras val. Det vill sålunda förefalla, som om frågan om reformerade biskopsval borde lösas, innan nya biskopsbefattningar upprättas.

Slutligen kan det icke synas orimligt, om Stockholms församlingar beredes tillfälle att yttra sig över förslaget till stiftsorganisationen och biskopsbefattningen. Så har icke skett. Det borde för frågans lyckliga lösning vara av vikt, att de som närmast beröras av förändringen, och som väl närmast kunna bedöma behovets trängande natur, kunde avgiva sitt vittnesbörd. Det vore åtminstone demokratiskt. Ett motsatt förfaringssätt inger lätt farhågan, att det föreliggande förslaget mera är ett uttryck för med en kristid följande sinnesoro och famlande efter vilket halmstrå som helst än för ett stadigt och lugnt överbäggande. Varken statsbudgeten eller kyrkan kan vara betjänt med ett beslut i hastigt mod i en fråga, som väl tål betänketid till lugnare tider.

Åberopande vad här anförts hemställes,

att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t i proposition
nr 13 föreslår.

Stockholm den 23 januari 1942.

Fritjof Ekman.
